

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים בפרשה

ונתן את-הקטרת עליהאש לפני ה' וכסה ענן הקטרת... ולא ימות (טז, יג)

בפטרבורג, בירת רוסיה, התגורר יהודי עשיר אחד, שקנבל עשירו פך גדל קמפנותו. הוא היה קופץ ידו לכל דבר צדקה ולא נשא פנים גם לגדולי הדור שבאו להתרימו לצרכי הכלל. פעם בא אליו רבי ישראל מסלנט ואמר לו פך: "הקטרת הקטרת בבית המקדש היתה עבודה חשובה מאד והיתה משפיעה עשר על הכהנים המקטרים. לעמת זאת, מפרש רש"י על הפסוק: "ונתן את-הקטרת עליהאש... ולא ימות", שאם הכהן לא הקטיר בתקנה, הוא חיב מיתה. מכאן נלמד אפוא, שיש צד שונה בין העשירות לקטרת. כשם שבקטרת אם לא השתמשו בה בדיו, נענשים על כך בענש מיתה, הוא הדין בעשירות. אם מנצלים אותה למעשים טובים, היא מביאה את האדם למעלות גדולות, אף אם אין מסייעים לוילת בעשר, והפכת העשירות לרועץ ומורידה את האדם לשאול".

בצעירותו, נסע הבעל-שם טוב אל רבי יצחק מדרוהביטש כדי לקום "גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה". פעם הביא לו כוס לשותת וכשסים נטל את הכוס הריקה והחזירה למקומה. שאלו רבי יצחק: "כשהבאת אלי את הכוס, קימת מצוה כי סבור היית שהנה משמש תלמיד חכם. אולם, איזו מצוה אתה מקים בכך שאתה מחזיר כוס ריקה? השיב הבעל-שם טוב: "גם החזרת פך הקטרת נחשבה כחלק מן העבודה בבית המקדש". התפעל רבי יצחק מהתשובה ואמר: "מהיום ואילך חיב אני לשמש אותך", ומאז דבק בו רבי יצחק והיה לחסידו הנאמן.

וכן יעשה להלכה מועד השכן אתם בתוך טמאתם (טז, יז)

רבי אברהם יהושע השיל מאפסא, בעל "אוהב ישראל", נסע פעם לעיר אחת. בני המקום התפוננו כראוי לקראת בואו של האורח החשוב והכיניו לו שני מקומות אכסניה, ומסרו לו הבחירה היכן יתאכסן. שני המקומות היו נגידים ובעלי שם, לשניהם דירות מרווחות ונאות, אלא שעל אחד מהם רגנו שתוכו אינו כבוד וקפה של שרצים תלויה לו מאחוריו, אלא שענו היה ובעל מדות טובות. השני לעמת זאת, היה רחוק מעברות, אלא שהיה בעל גאווה. בחר הרב להתאכסן אצל הראשון והסביר: "מצינו בגמרא בסוטה, שהקב"ה אומר שאינו יכול לדור יחד עם בעל גאווה במדור אחד, ואם הקב"ה כביכול אין לו שם מקום, כל שכן אני. אף הראשון, אף-על-פי שיש בו עברות, הרי מפרש בתורה "השכן אתם בתוך טמאתם", ואם הקב"ה כביכול יש לו שם אכסניה, ודאי שגם אני יכול להתארח אצלו".

חסיד אחד, ירד פעם לפני התבה בבית מדרשו של רבי צבי הירש מוידויטשוב, ותפלתו היתה ברורה וקולחת, ללא טעות וגמגום. בתם התפלה המתין החסיד לקבל ברכת הודיה מרבו, אך תחת זאת אמר לו הרבי: "חוששני, שלא תוכל לשמש אצלנו פשליח צבור, מפני שמי שאין בו מדה של אימתא וצבורא, חשוד הוא שאין בו מדה מספקת של אימתא דשמאי".

פנינים

אחרי מות שני בני אהרן (טז, א) - שני בני אהרן סופי תבות "יו", סופם נקצם של שני בני אהרן מחמת הפגסם שתוני יון לאהל מועד. כמו כן: "שני" ראשי תבות שתוני יון נכנסו. (רבנו אפרים)

בזאת יבא אהרן אלהקדש (טז, ג) - בזאת בגימטריה 410 כמנין שנות קיום בית המקדש הראשון שבהן שרת בהן גדול בקדש. (רש"י)

בתפלות ראש השנה ויום הפפורים אומרים: "ותשובה ותפלה וצדקה מעביריו את רע הגזירה", והתפרש שם: תשובה - צום, תפלה - קול, צדקה - מזון. הגימטריה של כל אחת מהן היא 136 וביחד בגימטריה 408 כמנין "זאת", שהבהן הגדול היה בא אל הקדש ב"זאת", בצום, בקול ובמזון - בתשובה, תפלה וצדקה, שלו ושל שליחיו עם ישראל.

ולא תשקרו איש בעמיתו (טז, א) - אותיות שקר שלש הן, שתיים מהן כלולות בתבת רשע ואלו אחת בתבת צדיק, מכאן אנו למדים שלא כל רשע בלו שקר, ולא כל צדיק בלו אמת. (המגיד מטשרנוביל)

את ההבדל הגדול בין אמת לשקר רואים באותיות עצמן: אמת, ישנם כאלו שרואים את האמת מיד בתחלתה - א, וישנם כאלו שרואים עד שבאים באמצע - מ, וישנם עד הסוף - ת. אבל את השקר מכירים מיד, כי אותיות שקר הן אחת אחרי השניה...

כל דבר שבעולם אפשר לחקות, חוץ מן האמת. אם מחקים את האמת, שוב אינה אמת אלא שקר. (רמ"מ מקוצק)

ואהבת לרעה כמוה אני ה' (יט, יח) - כאשר תאהב את חברך תמיד, סמן ש"אני ה'" שאהבת ה' פועמת בקרבך. כי האוהב האמתי למלך אוהב גם את בנו חביבו, וכשאין אוהבו, הרי אין אהבתו את המלך אהבה אמיתית.

"ואהבת לרעה כמוה אני ה'" בגימטריה "ואהבת את ה' אלהיך". (רצ"ה מוידויטשוב)

היה היה

וְשָׁבוּ אֲבָנִים לְגִבּוֹלָם

מִיִּקְרִי וְרוּשְׁלִים שֶׁל מַעֲלָה הוּא רַבִּי יְקוּתִיאֵל. בְּל יְמֵי מַתְמָסֵר הוּא לִמְעַן הַפְּלֵל וְהַפְּרֵט, וְיֹתֵר מִמָּה שְׁעוֹשָׂה חֶסֶד עִם הַחַיִּים עוֹשֶׂה הוּא עִם הַמֵּתִים. מִמִּנְהָ הוּא רַבִּי יְקוּתִיאֵל עַל 'הַבְּרָא קְדִישָׁא' אַחַת שְׁבִירוּשְׁלִים וְדוֹאָג הוּא לְכַבּוֹד הַנְּפֻטְרִים בְּשֵׁעַת קַבּוּרָתָם וְגַם לְאַחַר מָוֶן. בְּמַשְׁךְ כַּעֲשָׂרִים שָׁנָה, הָיָה הֵר הַחַיִּים סָגוּר וּמִסָּגֵר לְבְנֵי יְרוּשְׁלָיִם וְשׁוּעָלִים הִלְכוּ בוֹ. הַיְרֻדְנִים שֶׁשְׁלֹטוֹ בָּהֶר, עָשׂוּ בוֹ פְּטוּב בְּעֵינֵיהֶם. סָלְלוּ בְּמַרְכָּזוֹ כְּבִישׁ לַעִיר יְרִיחוֹ, וְאֵת עֲצָמוֹת הַנְּפֻטְרִים הַשְּׁלִיכוּ בְּדַמְן אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. גַּם חֲלָקַת הַקְּבָרִים שֶׁרַבִּי יְקוּתִיאֵל הִתְמַנֶּה עֲלֶיהָ, נֹזְקָה קְשׁוּת. מִצְּבוֹת רַבּוֹת הִשְׁחָתוּ וְהוּסְסוּ מִמְּקוֹמוֹ, הַשְּׁבִילִים הִשְׁטָשְׁטוּ וְגַם בְּנֵי הַמְּשֻׁפָּחוֹת הִדִּירוּ אֶת רִגְלֵיהֶם מִן הַמְּקוֹם. כִּשְׂרָאוּ הַמְּמַנִּים עַל חֲלָקַת הַקְּבָרִים אֶת הַהֵרִים וְהַשְּׁמָמָה, רַפּוּ וְדִיָּהֶם וְהֵאֻשׁוּ קְנֶה שְׁבִיתָה בְּלִבָּם. בְּמַשְׁךְ שָׁנִים אַרְבּוֹת נִזְנַח הַמְּקוֹם, הַעֲזוּבָה שֶׁלְטָה בֵּין הַקְּבָרִים וּמֵאוּמָה לֹא נַעֲשֶׂה לְתַקּוֹן הַמִּצְּבוֹת וְהַשְּׁבִיבָת כְּבוֹד הַנְּפֻטְרִים לַמְּקוֹמָם.

כָּךְ הָיָה עַד שֶׁהִתְמַנֶּה רַבִּי יְקוּתִיאֵל לַמְּמַנֶּה עַל הַמְּקוֹם. אִף הוּא לֹא הִחֵל מִיָּד בַּפְּעֻלוֹת הַשְּׁקוּם וְהַהֲצֵלָה, אֲלָא תַכְנֵן אֶת צַעְדָיו בְּתַבּוּנָה וּבְהַשְׁכָּל. רֵאשִׁית, עֲרַךְ תְּרֻשִׁימִים וּמִדִּדוֹת שֶׁל חֲלָקַת הַקְּבָרִים הַגְּדוּלָּה, הִשְׁוֶה אֶת הַמְּפּוֹת שֶׁל הַקְּבָרִים וְהַמְּמַנִּים שֶׁלְפָנָיו, וְהִחֵל לַעֲבֹד אֶת הַנְּתוּנִים עַל מִנַּת לְקַבֵּעַ אֶת מְקוֹם מִנוּחָתָם הַמְּדֻקָּה שֶׁל הַנְּפֻטְרִים וְהַשְּׁבִיבָת הַמִּצְּבוֹת עַל מְקוֹמוֹ. לֹא שָׁרַב וְלֹא קָר, לֹא עֵיפּוֹת וְלֹא רַעֲב, עוֹמְדִים בְּאֶבֶן גִּפֶּף לְפָנֵי רַבִּי יְקוּתִיאֵל. עוֹמֵד הוּא בְּגִפּוֹ תַחַת שֶׁמֶשׁ קוֹפַחַת וּמְפַקָּה עַל עַבְדוֹת הַפּוֹעֲלִים הָעֵרְבִיִּים, אֲשֶׁר עוֹשִׂים אֶת מְלֵאכְתָּם בְּדִיקְנוֹת לְפִי הוֹרְאוֹתָיו. מְשֻׁרְטָט הוּא אֶת שְׁבִילֵי הַחֲלָקָה, מִצִּיָּן אֶת קְבָרוֹת הַנְּפֻטְרִים וּמַנִּיחַ עֲלֵיהֶם אֶת הַמִּצְּבוֹת הַמְּקוֹדְרוֹת, שֶׁלְעֵתִים נִשְׁטָפוּ בְּזָרְמֵי הַיָּם לְמַרְחֹק, לְעֵתִים, נִעְלְמוּ הַמִּצְּבוֹת בְּלִיל אוֹ נִשְׁבְּרוּ לְרִיסִים, וְתַחֲתֵיהֶן מַנִּיחַ רַבִּי יְקוּתִיאֵל מִצְּבוֹת חֲדָשׁוֹת וּמֵאִירוֹת עֵינִים, עַל מִנַּת לְהַשִּׁיב אֶת כְּבוֹד הַמֵּת וּלְהַבִּיא אֶת צְאֲצָאֵיו לְהַתְּפַלֵּל לְעַלְוֵי נַשְׁמָתוֹ עַל קְבָרוֹ. טְרַחְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יְקוּתִיאֵל רַבָּה וְעֲצוּמָה וּמָתָן שֶׁקָּרָה בְּצִדָּה בְּעוֹלָם הָבָא, וְהֵרִיזָה חֶסֶד שֶׁל אִמַּת מַמֶּשׁ, לְגַמֵּל חֶסֶד עִם הַמֵּתִים שְׁאִין בְּיָדָם לְהַשִּׁיב טוֹבָה לְבַעֲלֶיהָ בְּעוֹלָם הַחַיִּים, וּבְיָדָהּ עוֹמְדִים הֵם בְּעוֹלָם הָבָא לִימֵינוֹ שֶׁל הַמְּמַנֶּה הַצְּדִיק וּמְרַעֲיָפִים עָלָיו זְכוּתוֹ.

בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, אֶפְסוּ בַחֲזוֹתָיו שֶׁל רַבִּי יְקוּתִיאֵל וְהוּא כַּמְעַט אָמַר נוֹאֲשׁ. הַעֲבֹדָה גְּדוּלָּה וְהִלְכָה, הַקְּבָרִים הַהֲרוּסִים הָיוּ רַבִּים וְהַמִּצְּבוֹת שֶׁשְׁחָרוּ הָיוּ בְּטָפָה מִן הַיָּם מִהַעֲבֹדָה הָרַבָּה שֶׁצָּפְתָה לוֹ. כַּמְעַט שֶׁהָרִים רַבִּי יְקוּתִיאֵל אֶת יָדָיו בֵּיאֻשׁ, אֲלֵמֵלָא אוּתוּ הַיּוֹם בּוֹ חֶשׁ כִּי מִן הַשָּׁמַיִם מְלוּיִם אוּתוֹ וּמְכוּנִים אֶת צַעְדָיו.

אוּתוֹ יוֹם, יוֹם לוֹוֶה הָיָה וְהִשְׁמֵשׁ קָפְתָה בְּכָל עוֹז. רַבִּי יְקוּתִיאֵל עָמַד תַּחַת סוֹכְךָ, כְּדִי לְהַצֵּל עַל עֲצוֹ מִהַחַיִּים וּלְמַגְלוֹתָיו מִצְּבָה עֵתִיקָה וְאִדִּירַת מְמַדִּים. חֲצוּבָה הִיא הַאֲבָן מְאֻבָּן זָוִית וּמְשַׁקְלָה עֲצוֹם בְּאֶפֶן חֲרִיג מְשָׁאֵר הַמִּצְּבוֹת. שֶׁפָּשֵׁף רַבִּי יְקוּתִיאֵל אֶת שְׁכֶכֶת הַטִּיט שֶׁהַצְּטֻרָה עַל שׁוֹרוֹת הָאוֹתִיוֹת שֶׁעַל הַמִּצְּבָה, וְנָסָה לְפַעֲנַח אֶת הַכְּתוּבָה: "פֹּה נִטְמָן הָאִי גְּבָרָא רַבָּא וְיִקְרָא, הַגָּאוֹן הַמְּפָרְסֵם בְּכָל קְצוֵי תְּבַל" וּבְהַמְשָׁךְ שׁוֹרוֹת נוֹסְפוֹת שֶׁל תְּהֵלָה, אִף הִיא תוֹפְעָה חֲרִיגָה בְּנוֹפוֹ שֶׁל הֵר הַחַיִּים. כִּשֶׁהֵבִיט רַבִּי יְקוּתִיאֵל בַּשְּׁוֹרָה הֵאֲחִירוּנָה בַּמִּצְּבָה, קָפָא לְבוֹ וְהוּא הֵבִיט בְּתַדְהֶמָּה. "נִפְטַר לְבֵית עוֹלָמוֹ, בְּיוֹם ג', כ"ז בְּשַׁבַּת תְּרִי"ו". "זֶה הָרִי הַתְּאֻרִיף הַיּוֹם וְגַם הַיּוֹם בְּשַׁבּוּעַ, יוֹם ג', כ"ז בְּשַׁבַּת תְּשַׁעִ"ד! שָׂאג רַבִּי יְקוּתִיאֵל, בְּעוֹדוֹ עוֹמֵד נִפְעֵם אֶל מוֹל הַמִּצְּבָה הַגְּדוּלָּה שֶׁתַּחֲתָיו. מִן הַשָּׁמַיִם כָּנְנוּ אֶת רִגְלָיו אֶל הַמִּצְּבָה הַשְּׁכוּחָה, דְּוָקָא בְּיוֹם פְּטִירוֹתוֹ שֶׁל הַמְּמַנֶּה הַגְּדוּל, כְּדִי לְחַלֵּק לוֹ כְּבוֹד.

לְאַחַר עֵינֵי מְזַקְדָּק בַּפֶּה, הִסִּיק רַבִּי יְקוּתִיאֵל כִּי הַמִּצְּבָה גְּלֹשָׁה אֲרַבַּע שׁוֹרוֹת מִמְּקוֹמָה, וְהוּא מַהֵר לְהוֹצִיֵק אֶת הַפּוֹעֲלִים הָעֵרְבִיִּים עַל מִנַּת לְהַשִּׁיב אֶת הַמִּצְּבָה לְמְקוֹמָה הַנְּכוּן. הַפּוֹעֲלִים הַעֵיפֵם מְבַט קֶצֶר עַל הַמִּצְּבָה הַיְאִימָתִית וְקָבְעוּ: "זֶה בְּלַתִּי אֲפָשִׁיר לְהָרִים מִצְּבָה כַּה גְּדוּלָּה, עֲלֵינוּ לְהַבִּיא כָּלִים מִיְחָדִים לְשֵׁם בְּיָד". אִךְ רַבִּי יְקוּתִיאֵל לֹא וְתָר, הוּא חֶשׁ כִּי מִן הַשָּׁמַיִם מְכוּנִים אֶת צַעְדָיו וְפָסַק: "אִם אֵתֶם לֹא תִרְמִיּוּ אֶת הַמִּצְּבָה, אָרִים אוֹתָהּ בְּעֶצְמִי!" אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַתְּבוּפָף וְהַחֵל לְהִזִּיז אֶת הַמִּצְּבָה הַכְּבֹדָה. לֹא צַעִיר הוּא רַבִּי יְקוּתִיאֵל, אִךְ עוֹ רִחוּוֹ הִכָּה אֶת הַפּוֹעֲלִים בְּתַדְהֶמָּה. הֵם הִטּוּ שָׁכֶם בְּאֶחָד וְרָאָה זֶה פְּלָא, תוֹךְ דְּקוֹת מְסָרָה חֲזָרָה הַמִּצְּבָה אַחַר כְּבוֹד אֶל מְקוֹמָה הַנְּכוּן עַל גְּבֵי שׁוֹרוֹת אֲבָנִים שְׁנַבְנָה, וְרַבִּי יְקוּתִיאֵל מָחָה אֶגְלֵי זַעֲהָ כִּשְׁהוּא מְלָא סְפוּק וְשָׁמְחָה. "וְשָׁבוּ אֲבָנִים לְגִבּוֹלָם".

מְאוּרָת

רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם לוֹנְטְשִׁיץ

ה'פ"ל יקר" ז"ע
ליום ההולולא ז' באייר שע"ט

מְגוֹדְלֵי הָאֲחֵרוּנִים, דְּרִשָׁן מְפָרְסֵם וּמַחְבְּרֵם סְפָרִים נִדְרָעִים. נוֹלַד בְּעִיר לוֹנְטְשִׁיץ שְׁבֹפּוֹלִין וּמְמַנֶּה כְּנִיּוֹ. לְמַד אֲצַל הַמַּהְרַשׁ"ל, אוֹתוֹ הָעֵרִיץ וְכָתַב עָלָיו: "הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מוֹהֲרַשׁ"ל, אֲשֶׁר כַּמְעַט כָּל הַגְּדוּלִים בְּמַנְּנוֹ הֵם תַּלְמִידָיו וּמְמַיָּקֵי שׁוֹתִים". לְעַתָּה זְכַנְתּוּ שֶׁל הַמַּהְרַשׁ"ל, שֶׁמֶשׁ עַל מְקוֹמוֹ כְּרַבָּה שֶׁל הָעִיר כְּרַג. כָּל יְמֵי הַרְבִּיץ תּוֹרָה לְרַבִּים וְהַתְּנַגֵּד לְדָרֵךְ הַחֲדוּד וְהַפְּלַפּוֹל שֶׁהָיָה נְהוּג בְּמַנְּנוּ בְּפּוֹלִין, וְכֵן לֹא הָיָה נֹחָה דַעְתּוֹ מִהַמְּלַמְדִים שֶׁלּוֹמְדִים מִדֵּי שְׁבוּעַ אֶת תַּחֲלַת הַפְּרָשָׁה וּמְדַלְגִים עַל הַשָּׂרָא, וְלֹא לוֹמְדִים אֶת הַחֶמֶץ כְּסוּדָר, וְגַם מְדַלְגִים אַחַר כָּךְ עַל לְמַד הַמַּשְׁנָה. מְגוֹדְלֵי תַלְמִידָיו הָיוּ ה'תּוֹסָפוֹת יוֹסֵט-טוֹב" וְרַבִּי שְׁפִטְלָן בֶּן הַשְּׁלִי"ה. סְפָרָיו הַנּוֹדְעִים הִפְכוּ לְנִכְסֵי צַאן בְּרָזָל בְּעוֹלָם הַתּוֹרָה, וּבִיחוד הַסְּפָרִים "פְּלֵי יַקָּר" עַל הַתּוֹרָה שֶׁנִּפְרַסַּם בְּמַהְדוּרוֹת רַבּוֹת, ו'עֲלָלוֹת אֶפְרַיִם" דְּרִשּׁוֹת עַל הַמּוֹעֵדִים וְעֵתוֹת הַשָּׁנָה. שָׂרָא סְפָרָיו הֵם: "עֵיר גְּבוּרִים", "שִׁפְתֵי דַעַת", "אֶרֶץ לְחַיִּים", "עַמּוּדֵי שֶׁשׁ" כִּלְם סְפָרֵי דְרוֹשׁ, "פְּתִיחוֹת שְׁעָרִים", וּבְכַתָּב יָד נוֹתֵר הַסְּפָר "רַבְּבוֹת אֶפְרַיִם" עַל הַתּוֹרָה.

בְּדוֹרָשׁוֹ מְשַׁקְעִים פְּרוּשִׁים נְפִלְאִים, שֶׁהָעֵתְקוּ כְּסָפְרֵי דְרוֹשׁ רַבִּים. אֶת הַפְּסוּק "וְיִסְרְתִי אֶתְכֶם אִי-אֵי" הוּא מְפָרֵשׁ, שֶׁאִף אֵי הַקְּבִ"ה, כְּכִיכּוֹל, שָׂרִי בְּאוֹתוֹ צַעַר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכַחֲתֵי שְׁכִינְתָּא בְּגִלְוָתָא. עַל הַצְּפָרְדָּעִים שֶׁמְצָרִים הוּא כּוֹתֵב, שְׁאֵלוֹ שְׁנַבְנָסוּ לְתַנּוּרִים נוֹתָרוּ בַחַיִּים, בְּגַלְל שְׁמַסְרוּ עֲצָמָם עַל קְדֻשַׁת הַשֶּׁם. בְּטַעוֹת הָעַתָּק בְּסְפָרִים שֶׁנִּפְטַר בּוֹ בְּאֵדָה, וְהַאֲמַת שֶׁנִּפְטַר בּוֹ בְּאֵיר שַׁעִ"ט.

יוֹסִיף דַּעַת

בְּפִרְשֵׁנוּ מוֹזכֵר עוֹנֵשׁ סְקִילָה עַל "אֲשֶׁר יִתָּן מִזְרַעוֹ לְמַלְאָךְ, מוֹת יוֹמַת עִם הָאֶרֶץ יְרַגְמָהוּ כְּאֶבֶן".

עַל מַהוּת הַמוֹלַךְ וְסוֹדֵר הָעַבּוּדָה שְׁבוּ, נַחֲלִקוּ הַרְאֻשׁוֹנִים. רוֹב הַפְּרָשִׁים מְסַבְרִים כְּפִשׁוּטוֹ, שֶׁהַבְּנִים שֶׁהוֹעֵבְרוּ בֵּין מַדְרוֹת הָאִשׁ, אוֹמְנִים נִשְׁרַפּוּ בַעֲדוּם חַיִּים, וְלִכּוֹן מוֹזכֵר בְּסִפְרֵי יְרִמְיָהוּ "בְּמוֹת הַתּוֹפֹת", כִּי כַהֲנֵי הַמוֹלַךְ הָיוּ מְכִים בְּתוֹפִים שְׁבִידֵם, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ הוֹרֵיו שֶׁל הַיֵּלֶד אֶת זַעַקוֹתָיו בַּעַת שְׁרִיפָתוֹ. אִךְ הַרְמַב"ם מִסְתַּמֵּךְ עַל הַפְּסוּק: "מִעֵבִיר בָּנוּ וּבָתּוּ בַאֲשׁ", שֶׁהָבָן הָיָה מוֹעֵבֵר בֵּין מַדְרוֹת וְלֹא הָיָה נִשְׂרָף כֻּלָּל.

גַּם עַל צוֹרַת הַשְּׁרִיפָה נַחֲלִקוּ הַדַּעוֹת. הַרְלֵב"ג מְסַבֵּיר כְּדוּבְרֵי הַרְמַב"ם, שֶׁהַיֵּלֶד הוֹעֵבֵר בֵּין מַדְרוֹת מְשֻׁעֲרוֹת מִשְׁנֵי הַצַּדִּדִים, אִךְ רַש"י מְבַאֵר שֶׁהוּא מְנַחִיחַ אֶת הַקְּרָבָן עַל כְּפוֹת יָדָיו שֶׁל פֶּסֶל שֶׁהָיָה עוֹשֵׂי מְבַרְזֵל מְלוּבָן בַּאֲשׁ, וְצוֹרַתוֹ כְּצוֹרַת אָדָם יוֹשֵׁב. בְּמַדְרַשׁ מוּבָא, שֶׁהוּא שְׁבַע מַחֲצוֹת לְפָנֵי הַמוֹלַךְ, וְיָמֵי שֶׁהָיָה מְבַאֵר יֵלֶד לְהַקְרִיבָה הָיוּ נִפְתָּחִים לְפָנָיו כֹּל הַשְּׁעָרִים. מְקוֹם הַמוֹלַךְ בִּירוּשָׁלַיִם, הָיָה בְּגִיּא בֶּן הַפֶּם, עִמָּק הַקִּיּוּם עַד הַיּוֹם מַחוּץ לְעִיר הָעֵתִיקָה וּמַתְחַבֵּר אֶל נַחַל קִדְרוֹן, וְשֵׁם פְּתָחוֹ שֶׁל גִּיְהוֹנָם וּמְכַאֵן שְׂמוֹ.

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

עוד ירצה, על דרך מה שאמר התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה, כי רמ"ח אברי האדם ושק"ה גדייו, הם כנגד מצוות עשה ולא תעשה, ובעשות האדם מצוה באותו איבר שנעשית המצוה, שורה בו שם הוי"ו יתברך, כי המצוה היא אותיות שם הוי"ו, חקים מגלה והוא סוד עלקא דאתגליא, וחכים מכסה סוד עלקא דאתכסיא, כי אותיות מ"צ בא"ת ב"ש הם י"ה. ודברי ידוע הוא, כי הקב"ה הוא שמו ושמו הוא, כסוד אומרו ה' אחד ושמו אחד. הריאת לדעת, כי פעשות המצוה נעשה האדם מרובתה לשכינה ומתהלך ה' בתוכו, וזה אומרו ללכת בהם. וחזר ופרש, מי הוא ההולך בהם? ואמר אני ה', וכאלו אמר ללכת אני ה' בהם, והוא סוד ושכנתי בהכם. וכפי זה ירצה אומרו בהם כפשוטה, כי בעשיית המצוה נעשית ההנהגה ללכת בה, וזהו סוד אומרו והתהלכתי בתוכם, ואתם הדבקים בה"א:

ואמר וחי בהם פרוש, כי אדם שעושה מאהבה ישנו גם בטוב עולם הזה יתר על הגמול הקבוע לו בעולם הבא. ואולי כי לזה רמז באמרו וחי, בתוספת וא"ו, להעירך שזה נוסף על שכר אחר שהוא שכר העולם. מה שאין כן גדר הראשון שעושה מיראה, שאין לו אלא לעולם העליון, כאומרו ללכת בהם לעולם העליון, אבל גדר זה וחי בהם, פרוש לא לעתיד לבד, שאם כן היה לו לומר ויחיה, אלא מעת טעמו טעם המצוה, בענין זה וחי בהם.

דברי הימים

ד' באייר, הוא יום טוב כמובא במגילת תענית, על שבו היתה חנוכת חומות ירושלים, שנבנו בידי נחמיה בן-הכהן, בתחילת ימי בית המקדש השני.

ביום זה החלו הפרעות ביהודי גרמניה בשנת ה'ג"ח, המכונות "פרעות רינדפלייש", על-שם הצורך שעמד בראש מסע ההגירה שנמשך ממחצית השנה. עשרות אלפי יהודים נהרגו ו-146 קהילות נחרסו.

ביום זה, בשנת ת"ו, קיבלו יהודי העיר ניו אמסטרדם, היא העיר ניו-יורק שבאמריקה, חופש דת והותר להם לבנות במקום בית הכנסת. היהודים הראשונים הגיעו אל העיר הגיעו מברזיל לאחר שגורשו ממנה, ובעקבות ההקלות למהגרים היהודים, החלו להתיישב בה יהודים רבים. ניו אמסטרדם היתה בתחילה תחת המושבה ההולנדית בצפון אמריקה, לאחר מכן נכבשה בידי האנגלים, ולבסוף הפכה לעיר הגדולה בארה"ב.

בח' באייר שנת ד'תתנ"ו, נערך טבח נפשע ביהודי העיר שפיירא שבאשכנז, שעל גדות נהר הריין, אחת משלוש הקהילות המפוראות שכונו 'קהילות שו"ם'. היה זה במהלך מסע הצלב הראשון, כאשר הצלבנים צעדו לעבר ירושלים במטרה לכבוש אותה מידי המוסלמים. במסע השתתפו כ-150 אלף איש, כאשר רבים נהו אחר תימונה בשם 'פטר הנזיר', ולאורך ישראל הגיעו רק כ-40 אלף. בדרך טבחו ללא רחם ביהודי אשכנז, אך יהודי צרפת ניצלו מידם הרעה.

י' באייר הוא יום תענית צדיקים על פטירת עלי הכהן בהיותו בן צ"ח ושני בניו חפני ופנחס, במלחמה עם הפלשתים, ובה נשבה ארון ה'. היה זה בשנת ב'תתע"א, לאחר שעלי שפט את העם ארבעים שנה, ואחר חרב המשכן בשילה ובאו לנב. עלי היה נכד איתמר בן אהרן הכהן ורבו של שמואל הנביא.

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

בימי האדמו"ר הזקן בעל התניא ושלחן ערוך, היו שני חסידים שבצעירותם הכירו את המגיד ממוז'רשט ואחר כך התקשרו לאדמו"ר הזקן.

שני החסידים היו אנשים אמידים והיו נוהגים לתת לרובם סכומי כסף גדולים לישוב ארץ ישראל ויתר צרכי הכלל.

השנים היו בעלי עבודת ה', אך היה הבדל ביניהם בסדר עבודתם. אצל האחד היתה העבודה בדרך מלמטה למעלה, הוא התחיל בכל דבר ממסירות נפש בפעל ממש, ורק אחר כך הגיע להבנה והשגה, ואלו אצל חברו היה הסדר מלמעלה למטה, הוא התחיל בהבנה והשגה ואחר כך הגיע לפעל ממש.

פעם, נסע שליח של אדמו"ר הזקן לנבות כסף לעניני הכלל. הגיע השליח תחלה אל החסיד שדרפו היתה מלמטה למעלה, ואמר לו: "הרבי זקוק למעות לצרכי צדקה". נענה החסיד מיד ושאל: "כמה? ענה השליח: "אניני ידע, הרבי לא אמר".

נכנס החסיד לחדרו, הוציא את כל הכסף שהיה ברשותו באותה שעה ומסר לשליח בלי אמר ודברים.

משם פנה השליח לביתו של החסיד השני שדרכו היתה מלמעלה למטה, ואמר לו גם כן: "הרבי זקוק למעות לצרכי צדקה". נענה גם חסיד זה ושאל: "כמה?" ושוב השיב השליח שאינו יודע, כי הרבי לא נקב בסכום כלשהו.

אמר החסיד: "אסע, אפוא, אל הרבי בליאזנא, אשאל אותו לכמה הוא זקוק ואתן לו כדבריו". חזר השליח אל הרבי ומסר לו את הכסף של החסיד הראשון, ולשאלת הרבי מה עם הכסף של החסיד השני, חזר השליח על דבריו של הלה.

שמע הרבי את דברי השליח, הרהר קמץ ושאל את השליח: "לפני מעשה או לאחר מעשה?"

למחרת עם שחר, הגיע החסיד הראשון לליאזנא ונכנס אל הרבי. מיד עם פניסתו צוה עליו הרבי בצורה פסקנית: "עליך לעקר ממקום מגוריך ולעבר דירה לעיר אחרת".

החסיד הנאמן מהר לקיים את הוראתו המפתיעה של הרבי, חזר לביתו ומכר את כל חפציו ומטלטליו בשעות ספורות. מיד לאחר מכן שכר עגלה והעמיס עליה את בני ביתו וחפציו, ויצא לדרך בלי לדעת לאן פניו מועדות. לבסוף נסע לליאזנא, אכסן את בני ביתו בבית אחד ממכיריו והלך להתפלל בבית הכנסת.

באותו יום בבקר, השכים החסיד השני לעבודת יומו וחשב לעצמו: "מדוע עלי למהר לנסע לליאזנא? תחלה אתפלל ואכל ובצהרי היום אסע לשם, כדי להפגש אל הרבי ולשמע מפיו לכמה מעות של צדקה הוא זקוק".

השעות נקפו ולפתע פתאום החלו רוחות עזות לנשב ורוח סערה הפתה את כל האזור. הברקים הבריקו, הרעמים הרעמו ובעיר פרצה דלקה גדולה שהביאה את הפתים ברחוב במאכלת אש.

גם ביתו של החסיד וכל תכולתו עלה באש, ובקשי הצליח להציל את בניו ובני ביתו, שונתרו מחסרי כל ורק בגדיהם לעורם.

ספור זה, ספר כ"ק אדמו"ר המהר"ש מליובאוויטש וסיים: "ראו נא מהו ההבדל בין ציות לציות. שני החסידים ציתו להוראות, אלא שהראשון התחיל ממעשה בפעל, ואמר ועושה ולכן זכה להצלח הוא וכל רבושו ללא שום פגע, אך השני החל להתשוב בדעתו ורצה תחלה להבין ולהשפיל את הסבות והמניעים, ורק אחר כך לפעל ממש, ולכן יצא נקי מפל נכסיו".

ללמד מהי אמונת צדיקים בהלכתה בה' ובמשה עבדו.

משבח

מטעם

ואלי יבא בכל עת אלי הקדש מבית
לפרכת אלפני הכפרת: (טו, טז)
מזכירים כאן שלשה מקומות: הקדש - ההיכל,
מבית לפרכת - לפני ולפנים, ואל פני הכפרת -
לפני ארון העדות. בתחלת הפסוק יש לאו של
"אל יבא" ובסוף הפסוק "ולא ימות" ונחלקו
רבונתנו בגמרא במנחות, מתי יש לאו, מלקות
ומיתה. לרבנו, "אל הקדש" בלאו של "אל יבא",
"מבית לפרכת ואל פני הכפרת" ב"לא ימות".
ולרבי יהודה "אל הקדש ומבית לפרכת" ב"לא
יבא", ו"אל פני הכפרת" ב"לא ימות". מפורד
השטעמים עולה ברבי יהודה, שיש טעם אתנחתא
המפסיק בתבת "לפרכת" יחד עם "אל הקדש".

אשר ישחט, או אשר ישחט: (טז, טז)

"ישחט" הראשון מנקד בפתח כדון, שהוא לשון
עתיד, והשני במקוץ מפני שהוא בטעם "זקף
קט"ו" שנחשב מפסיק, וכן תבות רבות בתורה.

ובמצנפת בד יצגף בגדי קדש הם ורחץ

במים: (טז, טז)
התבות "בגדי קדש" מפסיקות בטעם אתנחתא
אחרי פריט בגדי הכהונה. כי מפני שהם בגדי
קדש, לכו צרידי הכהן לרחץ את בגדיו במים לפני
לבישתם. (מלבי"ם)

מדגש

"כיי נפש כל בשר דמו נגפשו הוא" (זו יד).
"הוא" - בלשון זכר, אבל בהמשך הפסוק "כי
נפש כל בשר דמו הוא", "היא" - בלשון נקבה.
רש"י מפרש: "דם ובשר לשון זכר, ונפש לשון
נקבה". בתחלת הפסוק מדבר על הדם ולכן
מוזכרו בלשון זכר, כאלו אומר: "דמו הוא לו
במקום נפש". ובסוף הפסוק מדבר על הנפש
שהיא בלשון נקבה. וכן הוא בפסוק יא: "כיי נפש
הבשר בדם הוא" בלשון נקבה, כי מוסב על
הנפש. ובסוף הפסוק: "כיי הדם הוא בנפש וכפר"
בלשון זכר, שעולה על הדם.
בכל התורה נכתבת המלה "היא" בכתוב "הוא"
והקרי הוא בלשון נקבה בחייריק, חוץ מאחד עשר
מקומות שנכתב ביו"ד "היא". כך מובא באבות
דרבי נתן, ולעתים למדו חז"ל מזה ומזים שונים.

ממלך

מעשה ברב אחד, שפרס ללחץ את ידו של שר כנדי,
מפני שהצר לישראל. התרעמו עליו בני הקהלה
וטענו שיש לכבד את השר רם המעלה. השיב להם
הרב בפקחותו: "מנהג ישראל לומר 'ברוך הבא'
בשמונים את התינוק לביתו. ומדוע לא מברכים
כן לחתן בר מצוה ולחתן ביום נשואיו? וגם מדוע
אין מברכים בשמוציאים את התינוק לאחר הברית?
אלא, בשביל התינוק הרי הוא ערל וכלם ידאים
מפני ערלים ומכבדים אותם, וכשיצא הוא כבר
יהודי מהול, ואין צריך לכבד אותו".

אחד מתלמידיו של רבי ברוך שלום אשכנז, היה נגד במקצועו, אולם לא שפר עליו
מזלו ופרנסתו היתה מצויה ברחוק. פעמים רבות ארגן לו רבו תמיכה בדרך כבוד
והעניק לו את הפסד מאחורי הקלעים, בלי שידע מהיכן מקור הפסדים. לעתים
קרובות, היה רבי ברוך שלום מזמין אצל תלמידו הנגד כלי בית שונים, למרות שלא
היה נצרך להם. אלא רק במטרה לפייסו ולסעודו בהקמה. גם לתלמידיו שרצו לעתים
להעניק לו דבר מה, היה מקפיד לשלם במיטב כספו ולא רצה ליהנות מאחרים ללא
המורה.

בשהיה רבי דוד בהר"ן מגיע לביתו לקראת שבת, וכן כשהיה מבקר בבתי אחרים
וקח פי הבית כבר נשטף לכבוד שבת. היה מקפיד לחלוץ את נעליו מחוץ לבית והיה
נכנס יחף, כדי שלא להכתים את רצפת הבית. כך נהג במשך שנים ארוכות. עת קבע
עתים בכל יום ששי בפרוס השבת בביתו של חברו רבי יום טוב זלוטניק, והיה חולץ
את נעליו לפני בניסותו לביתו.

פעם אחת, יצא רבי דוד מביתו לתפלת ותיקו ובאמצע הדרך לבית הכנסת, שב על
עקבותיו וחזר לביתו. היה זה לעת זקנותו וההליכה לבית הכנסת, שנמשכה בעשרים
דקות קשתה עליו. היה הדבר לפלא בעיני המתפללים, שידעו שכל מעשיו
מזקדקים על פי ההלכה, ורצו לדעת את הסבה מדוע הטריח את עצמו כל כך.
לתלמידו רבי שלמה זלמן אוירבך, גלה רבי דוד את הסבה: "מתגורר אני אצל בתי
האלמנה (היה זה אחי מות אשתו), ודרפי תמיד לאחור שאני שותה את כוס הקפה
במצות, לתת בתוך הכוס מעט מים כדי שיהיה קל לשטף את הכוס. היום שכחתי
בטעות לשטף את הכוס, וקשתי שעד הבקר יהיבש הקפה וקשה יהיה על בתי
להדיח אותה. שבת, אפוא, על עקבותי, כדי לנקות את הכוס ולהקל על בתי".

הרב מטשבוין, התגורר בשכונת 'שערי חסד', סמוך למגוריו של רבי דוד בהר"ן. ספר
הרב, כי רבי דוד לא היה מחמיר בתורות בהלכות פסח. שאלוהו פעם
תלמידיו: "הרי כל הפוסקים מחמירים בהלכות פסח יותר מכל ההלכות, ומדוע אין
הרב מחמיר בהלכות אלו?" השיב רבי דוד: "לעצמי, יש לי חמרות רבות לעשות,
אולם אתם - יודע אני שלא תכינו את העבודות בעצמכם, אלא תטילו את העבודות
הקשות עם החמרות היתרות על נשותיכם, וזאת איני רוצה שתעשו, כי הרי בלאו
הכי עמוסות הן בעבודה קשה".

רבי חיים חזקיהו מדיני, בעל "שדי חמד", היה רועה נאמן לעדתו בחצי האי קרים
ולאחר מכן בחברון, מסייע לכל פונה ומשפיל אל דל. פעם באה אליו אלמנה אחת
והזמינה אותו לארושי בטה. "היכן תערכי את חגיגת הארושי?" שאל הרב, והאלמנה
השיבה: "בדירת". תמה הרב: "האם יש מקום מספיק בדירתך לכל בני העיר?"
השתוממה האלמנה: "מי יבוא לשמחה של אלמנה?! פסק הרב: "תכין שיבואו
אורחים רבים ולכן מן הראוי לקיים את הארוש בביתו", ומיד פנה אל הרבנית והיא
עודדה את האלמנה ואמרה: "מהרי והזמיני את כל הקהל לביתנו ואנו נכין את כל
המטעמים הנדרשים עם כל ההוצאות על צוארנו". אמרו: "מי שלא השתתף
בשמחת הארושי לבתה של האלמנה, לא השתתף בשמחה פז מימינו".

בשנתו האחרונה של רבי עזרא עטיה, ראש ישיבת "פנת יוסף", היה רחוק למטת
חליו ונבצר ממנו להלך בכל האדם. יום אחד, פנה חנוני אחד אל בנו של רבי עזרא
ואמר: "דע לה, שרשום אצלי בפנקס כי אביך חייב לי חוב כספי גדול שלא נפרע
עדיין". התפלל הבן מאד, כי הפיר את ההוצאות בבית אביו וידע שאין הם חייבים
מאומה לחנוני, אך בעל החנות הסביר, כי רבי עזרא פקד עליו לספק מצרכי מזון
למשפחתו של תלמיד חכם אחד, עני וכן טובים, והוא משלם מדי חדש. הלך הבן
וספר לאביו על החוב הגדול שהוא חייב לאותו חנוני. הצטער האב צער רב שהדבר
נודע, לאחר תקופה ארבה שתמדך בחכם בדרך צנעה, והפציר בבנו שלא יגלה לאיש
עד אחר מותו את דבר צדקתו. לאחר מכן, הראה האב לבן מקום מצנע בפנת הבית,
שם החביא כסף כדי לפרע את החוב לחנוני על תמיכתו במשפחה העניה.

"למה ברא ה' לאדם שתי אזנים ולשון אחת?"
ללמדו, שצריך לדבר בלשון חצי ממה ששומעים באזנים (מאמר החכם)